

Dette værk er downloadet fra Danskernes Historie Online

Danskernes Historie Online er Danmarks største digitaliseringsprojekt af litteratur inden for emner som personalhistorie, lokalhistorie og slægtsforskning. Biblioteket hører under den almennyttige forening Danske Slægtsforskere. Vi bevarer vores fælles kulturarv, digitaliserer den og stiller den til rådighed for alle interesserede.

Støt Danskernes Historie Online - Bliv sponsor

Som sponsor i biblioteket opnår du en række fordele. Læs mere om fordele og sponsorat her: <https://slaegtsbibliotek.dk/sponsorat>

Ophavsret

Biblioteket indeholder værker både med og uden ophavsret. For værker, som er omfattet af ophavsret, må PDF-filen kun benyttes til personligt brug.

Links

Slægtsforskeres Bibliotek: <https://slaegtsbibliotek.dk>

Danske Slægtsforskere: <https://slaegt.dk>

Formanden skriver	side 2
Brogård i Ølgod sogn	side 3
Holberg og hans baroni.	side 5
Af Christian Jespersens erindringer - I.	side 9
Teselskabet	side 11
Knabstrupkager.	side 12
Nyt fra kredsene	side 14
Tækkemandens kone i Smidstrup sogn	side 16

Tidsskrift for
 Dansk Slægtsgårdsforening

Oktober - november 2015

Nr. 438 - 71. årgang

Brogård ved Ølgod

SLÆGTSGÅRDEN

LÆR AF FORTIDEN - LEV I NUTIDEN - VIRK FOR FREMTIDEN

Stiftet 5. juli 1941
www.slaegtsgaardsforeningen.dk

Forretningsfører:

Inger M. Hansen, Svalevej 13, 4440 Mørkøv, tlf. 59 27 59 77.
E-mail: imhan@post.tele.dk

Ejendomskonsulent:

Chefkonsulent
Michael Munthe Fog
Landboforeningen Gefion
Fulbyvej 15, 4180 Sorø
tlf.: 57 86 53 00
mmf@gefion.nu

Chefrådgiver Skat
Poul Hjorth
LandboMidtØst
Asmildklostervej 11, 8800 Viborg
Tlf. 87 28 22 00 / mobil 29 99 57 24

Hovedbestyrelsen:

Formand:
Gunhild Olesen Møller,
»Bronzehave«,
Strædet 38,
7990 Øster Assels.
Mobil 23 32 92 10.

Næstformand:
Karen Jacobsen
Melbyvej 3, 5610 Assens
tlf. 64 71 23 60
kj@osterbyggaard.dk
(Formand: Fynskreds)

Jens Brogaard Jensen
»Maglehøjgård«, Hammerbakke 3
4050 Skibby, tlf. 47 52 99 18
jbj@gefion.nu
(Formand: Nordsjællandskreds)

Mogens Frigaard,
»Frigård«, Yppernemøllevej 10,
Nyker, 3700 Rønne, tlf. 56 96 30 02
mogens.frigaard@dlgtele.dk
(Formand: Bornholm-kreds)

Karen Andersen,
»Baungård«, Vollerupvej 70, 4400 Kalundborg
tlf. 59 50 20 13
ok@dlgpost.dk
(Formand: Vestsjællandskreds)

Knud Pedersen
»KildemosegårdH
Egeskovvej 18, 4700 Næstved
tlf. 55 44 51 17
kgkildemosegaard@privat.dk
(Formand: Sjælland Syd.)

Hans Jørgen Hansen
»Bregnholt«
Adelgade 88, 4880 Nysted.
Tlf.: 54 86 42 22.
(Formand: Lolland/Falster kreds)

Jens M. Knudsen
Kalmargårdparken 1,
Marstrup
6100 Haderslev
tlf.: 74 57 51 65
jens@kalmargaard.dk
(Formand: Haderslevkreds)

Chr. A. Krogh
Majbøllevej 17,
6470 Sydals.
tlf. 74 41 53 12
(Formand: Det sydlige Sønderjylland)

Jens Ulrik Tarpgaard
»Tarpgård«,
Tarpvej 13,
Vedersø
6990 Ulfborg,
tlf.: 21 42 13 83
ju@tarpgaard.com
(Formand: Ringkøbingkreds)

Steffen Buch Juul
»Jægergården«
Høllundvej 6,
Høllund,
7100 Vejle.
Tlf: 75 86 54 93.
svend-juul@hotmail.com
(Formand: Vejlekreds)

Anne Lis Ladefoged
»Ingvorstrup Hovedgård«
Ingvorstrupvej 7, Revn,
8500 Grenå,
tlf: 86 30 17 77
(Formand: Århuskreds
og Arkivudvalget)

Gunhild Olesen Møller,
»Bronzehave«,
Strædet 38,
7990 Øster Assels.
Mobil 23 32 92 10.
(Formand: Midtjysk kreds)

Niels Holger Fisker,
»Mosegården«
Nøragervej 3,
Gelstrup
9240 Nibe.
Tlf.: 98 35 13 39
(Formand: Himmerlandskreds)

Niels Ole Volhøj
»VolhøjH
Bettevej 38,
V. Tversted,
9881 Bindslev
tlf. 40 89 74 92
enovolhøj@mail.dk
(Formand: Vendsysselkreds)

Formanden skriver:

Jeg skrev i mit sidste formandsindlæg at høsten så småt var kommet i gang og jeg håbede på at vejret ville arte sig så avlen kunne bjerges på en ordentlig måde. Sådan gik det desværre ikke. I skrivende stund omkring 1. oktober er der stadig uhøstede marker. Høsten 2015 blev den vanskeligste høst i mands minde. De få gode høstdage blev afløst af silende dagsregn i lange perioder. De fleste har fået høstet korn af svingende kvalitet, men ikke alle fik halmen presset. Ikke nok med at de vanskelige høstforhold har gjort livet surt, samtidig har der også været en del polemik om det datotyranteri der er trukket ned over landbruget med krav om efterafgrøder mv. Efterafgrøderne skal være sået før afgrøderne er høstet. Det er et typisk skrivebordsarbejde fra embedsværket uden indsigt i helt normale klimavariationer. Tidsfristerne skal overholdes og det er da nok heller ikke så svært for sydeuropæiske landmænd, men de passer ikke til det danske klima her på vore nordlige breddegrader. Det er beskæmmende at danske embedsmænd, den ene gang efter den anden, har indgået aftaler på erhvervets vegne, der kun undtagelsesvis kan overholdes. Det er ikke bare høsten, der har drillet. Det våde og regnfulde vejr har bare fortsat, så efterårssåningen er generet. Alt andet lige vil et dårligt etableret såbed betyde et nedsat udbytte i høsten 2016.

Den nye regering har lovet at tage fat på at forbedre landbrugets rammebetingelser. Jeg ser da frem til at de hurtigt går i gang med at eksekvere 16 punkt planen. Det kan ikke gå hurtigt nok for antallet af kriseramte landbrug er støt stigende, og det er da heller ikke så mærkeligt med de næsten konstant lave priser på vore salgsprodukter. Mælkeprisen har virkelig ramt bunden og slagtesvineproduktionen er direkte tabsgivende. Paradoksalt nok stiger produktionen og produktiviteten forbedres stadig, uden at landmandens økonomi forbedres.

Realkreditinstitutternes gebyrskruer synes uden ende, så det burde der også tages fat på. Bankerne er heller ikke tilfredse med at Finanstilsynet har meldt beløbsrammer ud for jordvurderinger, som ikke matcher de priser, som jord faktisk er handlet til i fri handel. Eftersom jordværdien udgør en betragtelig del af landbrugets belåningsgrundlag er det ret væsentlig at den er korrekt fastsat og ikke er opgjort som en fiktiv værdi uden jordforbindelse.

Der er lagt op til ret store portostigninger i år 2016. Det vil også ramme Dansk Slægtsgårdforening og udbringningen af bladet Slægtsgården. Vi ved jo alle at brevmængden er stærkt faldende, men portostigningen kan jo også bringe nye aktører på banen.

Gunhild Olesen Møller.

Adresseændringer

bedes meddelt foreningens sekretær: Inger M. Hansen
Svalevej 13, 4440 Mørkøv. Tlf. 59 27 59 77

Slægtsgårdsarkivet:

Landbrugsmuseet,
Gl. Estrup, Randersvej 4,
8963 Auning, tlf. 86 48 48 16
E-mail:
arkiv@slaegtsgaardsforeningen.dk
Åbningstid: onsdag kl. 11-15.

Der er gratis adgang til arkivet,
når man til billetsalget i porten oplyser,
at man kun skal på arkivet.

Arkivarer:

Else Skovbo Jensen
Kløvervej 5, 8850 Bjerringbro.
Tlf.: 86 68 40 47.

Inge Nissen
Tåsingegade 22 st. tv., 8200 Århus N.
Tlf: 86 10 43 31 / 23 74 10 37.

Redaktion:

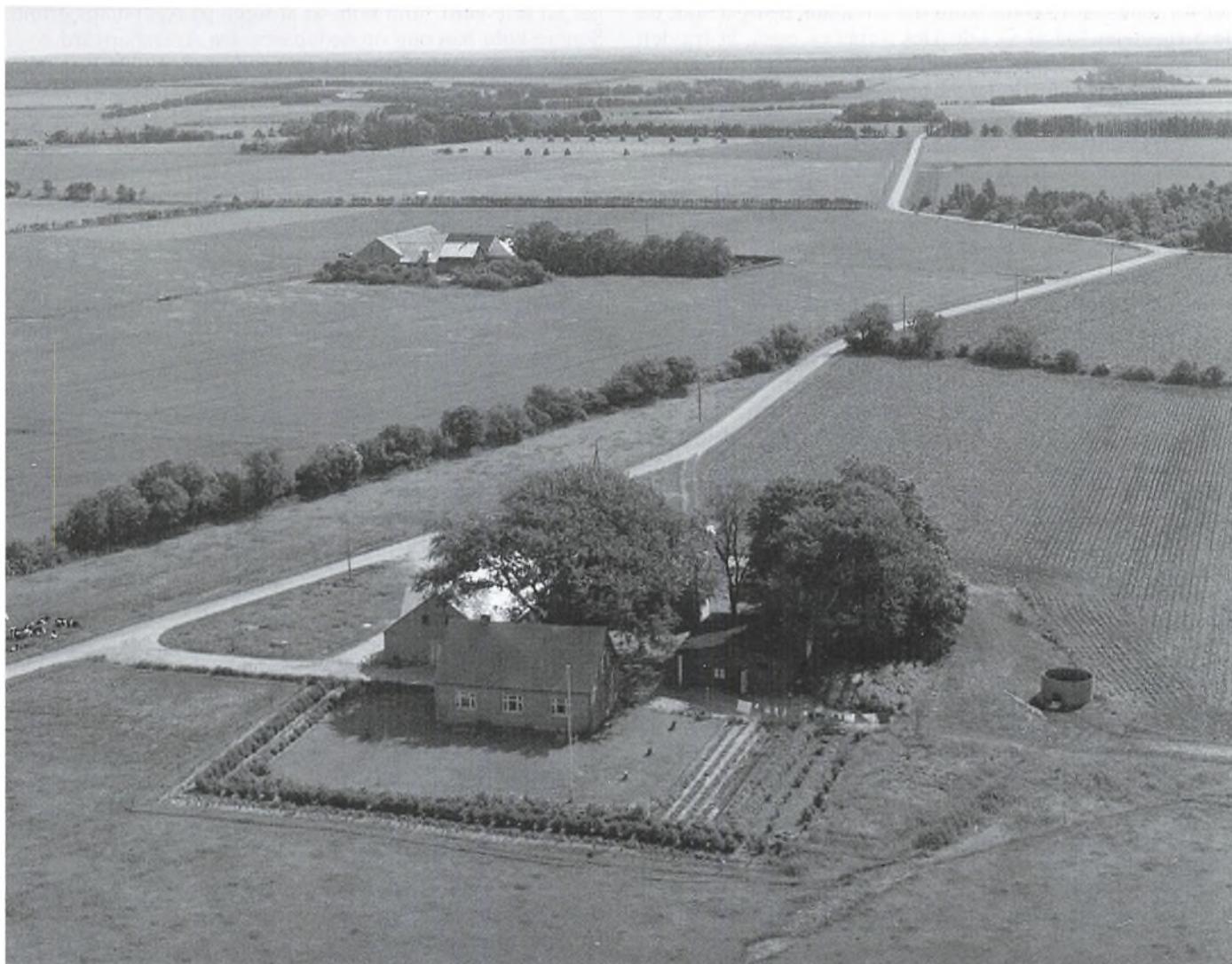
Ole G. Nielsen
Bøgeparken 25 B
4241 Vemmelev
Tlf. 24 93 34 12
OleGN@mail.tele.dk

Nr. 439 udkommer omkring
den 20. december 2015.

Eftertryk tilladt med kildeangivelse.

Tryk: Jannerup AIS
Ndr. Ringgade 74
4200 Slagelse
Tlf. 58 52 52 22
jannerup@jannerup.dk

Brogård i Ølgod sogn

Gården ejes af Finn Bo Jørgensen, der overtog den i 1997 efter sine forældre. Han er sjette generation. I sit tidligere ægteskab adopteredes tre børn fra Korea. I mange år var Finn Bo Jørgensen alenefar, og han tildeltes en hæderspris som påskønnelse for forbilledlig indsats.

Senere er Finn Bo Jørgensen blevet gift med Grethe Sidelmann Kokholm.

Den ældste er sønnen, der nu er 25 år. Han er uddannet agrarøkonom og er driftsleder på et landbrug på Sjælland. En datter er 23 og socialrådgiver medens den yngste datter på 20 er travtræner.

Drift

Da Finn Bo Jørgensens far overtog gården i 1959 var tilliggendet 48 tdr. land. Han tilkøbte en nabogård. Senere købte Finn Bo Jørgensen en gård og den blev efter hans overtagelse i 1997 en del af det samlede tilliggende, som nu omfatter 165 ha agerjord og 27 ha skov. Driften omfatter yderligere 60 ha.

Der produceres mellem 10 og 11.000 slagtesvin, der købes som 30 kgs.

Markbruget omfatter korn, raps og produktion af 15.000 tønder kartofler til melproduktion. Finn Bo Jørgensen har en fuldtidsansat medarbejder.

Der var køer på gården indtil 1981, derefter alene slagtesvin. Der er foretaget flere tilbygninger og nybyggerier. Sidst i 2003 med et maskinhus og korntørreri.

Stuehusets ældste del er fra 1931. Medens det blev bygget brændte udlængerne. I 1975 blev der bygget til stuehuset.

Gården og slægten

Slægtshistorien begynder på gården Lille Hejbøl i 1827, da Niels Hansen Sig skødede gården til Jens Knudsen af Vallund. Han var født i 1798 og gift i Strellev i 1825 med Kirsten Rasmusdatter.

I Tage Olsens bog "Ølgod sogns gård- og slægtshistorie" udgivet af Ølgod Museum i 1988 meddeles: Jens Knudsen var en alsidig og virksom mand. Han flyttede bygningerne op på deres nuværende plads, og han fik også noget af heden opdyrket. I øvrigt kom han billigt til et hedeareal på

30 tdr. land fra "Store Hejbøl". Jeppe Olsen der, havde haft en skrædder i huset for at sy noget tøj. Sylønnen var blevet til 5 rigsdaler. Så siger Jeppe: "Du kan få 30 tdr. land hede i stedet for pengene!" Det ville skrædderen ikke. Så siger Jens Knudsen, som var til stede: "så må du slå mig heden til!" Det var Jeppe ikke glad for, men han ville heller ikke gå fra sit ord. Enden blev, at Jens Knudsen fik heden, men der fortælles, at i skødet kom der til at stå 20 rigsdaler, da de 5 rigsdaler lød af så lidt. Det fortælles også, at fra den dag var Jens og Jeppe ikke rigtig gode venner.

I sine unge dage havde Jens Knudsen været omgangslærer, han var en oplyst mand, og han var "klog mand", dygtig og meget benyttet som benbrudslæge, hans praksis strakte sig over flere sogne. Ja, endog lægerne henviste til ham. Et eksempel skal her fortælles. "Der var et hjem i Bøvl på Sønder Omme mark. Det var en stor dreng, der havde brækket et ben. Først kørte man ham til lægen i Tarm eller Skjern, men han kunne ikke hjælpe. Dernæst kørte de til Vejle med ham, der kunne man heller ikke hjælpe ham. Forældrene var stærkt nedtrykte, da de kørte hjemad, den lange vej til Bøvl. Hele transporten var foregået i en stiv arbejdsvogn, hvor de havde pakket drengen ned i noget sengetøj, men han var stærkt udmattet af smerter. De kom hjem med ham ud på aftenen, og ved ikke, hvad de skal gøre. De blev enige om at få fat på Jens Knudsen fra Hejbøl. Drengens 14 årige søster blev sent på aftenen sendt over heden til Hejbøl, som hun nåede ved tretiden om morgenen. Hun får folkene på gården op og får Jens forklaret, hvad det drejer sig om. De får i hast noget at spise, og Jens samler sine medikamenter og remedier sammen, og så haster han og pigen af sted. Da de nåede hjemmet i Bøvl, spørger moderen ængstelig: "Tror du, at du kan redde min drengs førlighed?" Hertil svarede Jens: "Nu må vi først se, om vi kan redde hans liv, men nu bliver jeg her, indtil der sker en bedring." Han blev reddet både på liv og førlighed." Denne tildragelse er fortalt af drengens søster, da hun som meget gammel kone traf en af Jens Knudsens oldebørn.

Han har nok tjent en del ved sin praksis, det ses nemlig i en lille regnskabsbog, at han har forstrakt mange derude i Østersognet med smålån, der er navne på mænd, som hver især har begyndte derude under hedeopdyrkningsens hårde vilkår.

I 1853 sælger Jens Knudsen gården til Jørgen Madsen fra Føvling. Forinden tager Jens Knudsen en hedeparcel fra. Den overlader han senere til sin yngste søn, Søren Jensen. Denne har før købt noget jord i Agersnap og får nu en gård ud af det. På aftægten fortsatte Jens Knudsen sin praksis. Han døde i 1882, og hans hustru var død i 1874.

I 1856 overtog Søren Jensen faderens parceller, og bygger en lille gård, som kom til at ligge på Agersnaps grund. Senere købt han eng og hedeparcel fra Agersnappgård.

Søren Jensen var født i 1836 og døde i 1922. Han blev i 1858 gift med Kirstine Jensdatter. I ægteskabet var tre børn, og den yngste Kirsten Jensen, født 1867, blev gift med Søren Pedersen fra Hoven.

Søren Jensen var en driftig mand. Han opdyrkede hede, han fik sine enge gjort i stand, så de kunne vandes, han plantede læbælter og fik anlagt en lille plantage med et anlæg, hvori han rejste en mindesten. Her i anlægget blev der holdt sommermøder.

Da Kongenshus Mindepark for hedeopdyrkere blev indviet i 1953, var Søren Jensen og hustrus navne med som repræsentanter for Ølgod sogn.

I 1890 fik datteren Kirsten og hendes mand, Søren Pedersen, skøde på gården. Søren Pedersen havde indtil 1890 været bestyrer af sin mors ejendom på Kratbanken i Hoven, hun var enke. De var gift i 1888. Han blev i daglig tale kaldt Søren Nissen. Han var foruden landmand tillige vinterlærer ved Krusbjerg skole, men familien rejste senere til Amerika.

Kirsten og Søren Pedersen havde flere børn. To døtre blev gift med to brødre: Kirstine blev gift med Povl Olsen Brændegaard, de boede i Hejbøl, og Birthe, der blev gift med dræningsmester Jens Toft Brændegaard i Ølgod. Agnes var gift med Charles Amstrup fra Lindebjerg. De rejste til Amerika. Harald var gift med Lone, datter af Laurids Nielsen i Agersnap, og de havde en gård i Skarrild. Anna blev gift med Karl Jørgensen, de havde Sandfeldgård ved Brande. Søren Hejbøl var gift med Karl Jørgensens søster Else.

I 1927 fik Søren Hejbøl skøde på gården. I hans tid brændte dele af gården, og hele gården blev nybygget i 1931. Søren Hejbøl var meget engageret i offentligt arbejde. Han var i sognerådet, hvor han en overgang var sognerådsformand. Søren døde i 1969 og Else i 1987. Deres ægteskab var barnløst, så de solgte i 1959 gården til Elses nevø Poul E. Jørgensen, hvis morfar var Søren Nissen, ejer af Brogård fra 1890 til 1927. Poul E. Jørgensen er gift med Lilly fra Ejby ved Køge.

De har udvidet og moderniseret gården. Lilly har lagt et stort arbejde som instruktør i gymnastik og folkedans, og Poul E. Jørgensen har været formand for Ølgod Museum og i bestyrelsen for "Vestjyske Slagterier".

I 1997 flyttede de til Ølgod og sønnen Finn Bo Jørgensen kom til som sjette generation.

2 generationer i haven til Brogård:
Lilly og Poul E. Jørgensen samt
Grethe og Finn Bo Jørgensen

Holberg og hans baroni

Af Helge Christiansen.

Der er mange gode grunde til at interessere sig for Ludvig Holberg. Mest huskes han i nutiden som vores største komediedigter, selv om han også skrev mange videnskabelige værker. Han var også en god repræsentant for den rationalisme, der for alvor slog igennem i hele samfundslivet i hans tid, den første halvdel af 1700-årene. Det er også bemærkelsesværdigt, at han fra beskedne kår i fødebyen Bergen nåede at blive professor i København, godsejer på Vestsjælland og baron.

I 1740 købte Holberg Brorupgård ved Slagelse for 16.000 rigsdaler, og da han var født ca. 3. december 1784, har han dengang været 55 år gammel. Han var professor ved universitetet i København og administrator af universitetets besiddelser. Det har ikke givet den helt store løn, men Holberg levede ugift og førte et meget beskedent hus. Hvad han årligt kunne spare op, investerede han i københavnske byejendomme. Da det efter Københavns brand i 1728 blev en mere usikker pengeanbringelse, og renten var faldende, begyndte han at interessere sig for at investere i landbrugs-ejendomme.

Forfatteren Thorkild Hansen påstår i værket "Slavernes kyst", at Holberg tjente penge på slavehandel. Det passer ikke. Sandheden er, at han i et halvt år havde en 6 % obligation i Dansk vestindiske-guinesiske Kompagni. Renteudbyttet var 8 rigsdaler.

Brorupgård

Brorupgård var blevet oprettet i 1674 af justitsråd Poul Nielsen. Han havde af kongen fået 10 gårde og en vandmølle i landsbyen Brorup, fordi han havde 14 års løn til gode. Under svenskekrigene havde kongen ikke haft råd til at lønne sine embedsmænd, så mange fik i stedet nogle gårde og noget jord. I 1679 blev Poul Nielsen adlet med navnet Rosenpalm, og han fik nogle adelige skattefordele. Han fik da den officielle kongelige bevilling til at oprette sin hovedgård af Brorups og Jernbjergs øde jorder og kalde den Brorupgård. Han havde tilkøbt Havrebjerg mølle og møllegård samt alle de andre gårde i Havrebjerg og Blæsinge. I 1684 købte han også 3 kirker i omegnen.

Brorupgård var i denne families eje indtil Holberg købte den af Johan Severin Bentzon. Holbergs søstersøn, Christian Tostrup, havde fra omkring 1730 været ridefoged på godset, og det er formentlig ham, der har henledt Holbergs opmærksomhed på, at Bentzon manglede penge. Gennem 5 år lånte Holberg ham i alt 7000 rigsdaler mod 1. prioritet i godset, og 1. maj 1740 overtog han alt Bentzons gods på Sjælland, hen ved 450 tønder hartkorn. Hermed var professoren og forfatteren blevet landboer og godsejer på Vestsjælland.

Det var tilsyneladende en dårlig handel, Holberg havde gjort. Jordene i Havrebjerg var ikke gode, og bønderne omkring de sandede Blæsinge Bakker var fattige og havde ikke kunnet betale landgilde i mange år. Men deres gæld slettede Bentzon, så Brorupgård kom til at fremstå som et velhavende gods. Bentzon havde også været en virkelig

bondeplager. Han havde inddraget den bedste del af bøndernes jord og forøget deres hoveri.

Under Holberg fik bønderne bedre kår, han forærede dem 80 heste, og han tilkøbte landsbyen Årslev, hvorved de blev 36 om det samme hoveri, som de hidtil havde været 24 om. Det er bevidnet af en af bønderne, sognefoged Søren Pedersen, hvis dagbøger er udgivet. ("En fæstebondes liv" 1984 ved Karen Schousboe.)

Den nuværende Brorupgård ligger ved Kalundborgvejen lidt nord for Slagelse, men Holbergs ejendom lå 1 km østligere ved Tudeå, hvor adressen nu er Slagstrupvej 48. På stedet ligger der et langt hvidkalket hus. Der er næsten intet bevaret fra Holbergs tid, kun nogle fundamentsten viser, hvor han engang boede i 5 somre.

Straks efter købet bortforpagtede Holberg Brorupgård, men han betingede sig "at kunne bebo de tvende østlige værelser i det røde borggårdshus". Huset var kort og bredt, 15,5 x 11 m. Det var grundmuret af røde sten eller rødkalket, og det havde stråtag, dog med tegl i tagskægget. Der var 16 vinduer med små blyindfattede ruder. Der var indgangsdør mod syd, ud mod gårdspladsen, og herfra har der været en storslået udsigt mod Slagelse med dens møller og kirker, og til Antvorskov Slot, hvis kirkespir var over 73 m højt. Mod nord var der udsigt over Tudeå til Torsmarken, hvor der dengang stod en nyopført stubmølle. Huset var indrettet med en stor ottefags stue, en gæstestue på 2 fag og et lille kammer. Der var dagligstue, køkken, bryg-

Ludvig Holberg (1684-1754). Som ung forfatter skrev han flere komedier om adelsgale borgere, og på sine gamle dage blev han lensbaron.

Stedet, hvor Brorupgård lå, da Holberg besøgte den. Det hvidkalkede hus står på fundamentet af hovedbygningen, hvor Holberg residerede nogle somre.

gers og spisekammer. Under køkkenet var der en kælder. I hele huset var der kun 2 kakkelovne, såkaldte toetages vindovne med rør og tromle. Her kan vi forestille os, at Holberg har siddet og arbejdet med de bøger, han udgav i disse år: Niels Klim 1741, Noter til den jødiske historie 1742, Tredje levnedsbrev 1743 og Moralske tanker 1744.

Der var 2 store udlænger på gården på hver 50 x 12,5 m. De lå på skrå ud fra stuehuset, så gårdspladsen var ganske smal ved stuehuset og meget bred ved vejen. Mod vest lå ladelængen, den var stråttækt med skrågavle. Mod øst lå staldlængen med plads til 125 kreaturer og 6 heste. Den ene af udlængerne havde Poul Nielsen købt af alkymisten Valdemar Daa fra Borreby. Nordvest for stuehuset, nærmere åen, lå gårdens mejeri med malkølle og bagerovn, her var også et svinehus. Mod sydøst var der nogle fiskedamme, der var ansat en fiskemester på gården. Holberg skriver i sin Epistel 49, "at før han tog sig for at rense sine fiskeparker, anlægge frugthave ved gården, hvor ingen var, eller pynte på værelserne, lod han de forfaldne bøndergårde enten forbedre eller af grunden opbygge, lod bønderne få, hvad der krævedes af heste og køer, og lettede deres hoveri".

Terløsegård

I 1745 havde Holberg forbedret sin økonomi så meget, at han kunne købe Terløsegård med kirke og andet tilliggende gods af etatsråd Christensen. Prisen var også her 16.000 rigsdaler, men for at få handelen til at gå i orden, måtte

Holberg ryste ud med yderligere 200 rigsdaler til etatsrådets kone. På Terløsegård var der et næsten nyt stuehus, så her tilbragte Holberg formodentlig alle de følgende somre. Over hoveddøren står der: "Her levede Ludvig Holberg sine sidste somre, glad ved at gøre en borgers gerning, at ordne et urede og bedre bondens kår." I stuehuset er der i nyere tid indrettet nogle mindestuer med ting fra Holbergs tid. Her er der adgang for turister i sommerperioden.

Godsejeren

Holberg holdt meget af livet på landet, og han har i Epistel 29 fortalt en personlig oplevelse: "Forgangen sommer, da jeg var på min gård og ville have nogen underretning om vandmøller, sagde en bonde bl.a., at en græsmølle er pligtig til at optage sine stigborde ved Krusesmesse. Dette ord, Krusesmesse, kom mig helt underlig for, og kunne jeg ikke gætte mig til dets betydelse, såsom jeg ingen helgen vidste, som havde ført det navn af Kruse. Da jeg kom til København igen, gjorde jeg mig umage med at efterlede ordet og endelig fandt det i den gamle sjællandske lov. Og mærkede jeg da, at det er Festum Sankt Crusis, Hellig korsens messe, som falder ind den 3. maj. Jeg taler aldrig med bønder, uden jeg jo lærer noget af dem, thi de resonnerer ikke uden om solide og magtpåliggende ting, hvorom de ved fuldkommen besked."

"Du ser heraf," slutter han Epistlen, "hvi jeg haver mere behag i at omgås med bønder end med købstadsfolk, og hvi jeg er sociable på landet og misantrope i staden. Der-

foruden er adskillige andre ting på landet, som kan fornøje sindet. Jeg finder behag udi at se jordens grøde fremspire og at indhøstes, at se køer og får gå ligesom i procession til deres samlepladser morgen og aften. Luften og rolighed forårsager også, at mit helbred der er lidt bedre end udi staden. Intet inkommoderer mig på landet uden svin og hunde. De førstes selskab plager mig om dagen, og de sidste forstyrrer undertiden min hvile om natten. Men det er tvende nationer, som man må holde noget til gode i henseende til deres nytte, thi svinene føder os, og hundene forsvarer vort gods og ejendom mod tyve."

Holberg nød at ride rundt på sine marker, nogle gange kun iført slåbrok og tøfler, og han holdt sig ikke for god til at åbne et vangeled for en af sine bønder. Denne historie har forfatteren Zakarias Nielsen digtet videre på i sin novelle: "En fornem ledvogter". Når Holberg skulle længere væk, kørte han sædvanligvis i en kariol, et lille tohjulet enspænderkøretøj med en gul hest for. Der var kun sæde til én person, men bag sædet var der en kasse til bagage. Selv om vogntypen stammer fra Telemarken i Norge, findes der eksemplarer i flere danske vognsamlinger, bl.a. Nyvang og Haderslev. Engang, da Holberg var ude at se til sine marker, irettesatte han en røgter, fordi han havde ladet 8 gæs gå ude i kornet. Men røgteren slap for afstraffelse, da han kunne påvise, at det var storke.

For sine bønder blev Holberg en god herremand. Han var nemlig godt klar over, at hvis han som godsejer skulle tjene penge, var det en dårlig ide at belaste bønderne for hårdt. Bedre var det at give dem gode arbejdsvilkår, hvorved de ydede mest, så Holberg også fik noget ud af det. Men han vedblev at være en nærig pengepuger, hvilket der er mange eksempler på.

Præsten Jockum Gynther i Havrebjerg skulle passere en rådden træbro over Valbækken ved Brorupgård, når han skulle til sit anneks sogn Gudum. Da Holberg ikke ville istandsætte broen, klagede præsten først til amtmanden og senere til kongen, Frederik den Femte. Holberg svarede, at han ikke mente, det var hans pligt at vedligeholde broen, "ej heller ved jeg, hvor den ligger". Det sidste lyde usandsynligt, da der kun er 300 m fra Brorupgårds hovedbygning til broen. Holberg gav sig dog ikke, så broen blev først repareret efter hans død et års tid senere.

I Havrebjerg opførte Holberg en skolebygning efter forordningen af 1739, men han undlod at ansætte en skoleholder. Det job fik han overtalt degnen i Gudum til at klare, så sparede han skoleholderlønnen på 6 rigsdaler. Det gik fint i nogle år. Men i 1749 kom der en ny degn, Frederik Pedersen Svane Afrikanus. Han var fra Guinea i Afrika og en ilter person, der hurtigt ragede uklar med både præsten og Holberg. Han forlangte at få løn både som degn og skoleholder, eller i alt 12 rigsdaler. Her holdt Holberg også stejlt på sit, og degnen fik først sin retmæssige løn efter Holbergs død.

På Brorupgården havde Holberg en ridefoged, som opdrættede sine egne stude i gårdens stalde, ligesom han også drev ulovligt krohold. Han blev naturligvis afskediget, da Holberg opdagede det, og Holberg sagsøgte ham med krav om erstatning. Men den tids dommere så mere på, hvem der havde råd til at betale, end på, hvad der var retfærdigt, så Holberg tabte sagen og måtte yderligere betale 600 rigsdaler. Også kvægpesten gav Holberg store tab. Alene på Brorupgården døde der 69 kreaturer i 1750. Holberg skrev: "Alle mine køer er mig rent bortdøde, men min genbos lænkehund, som jeg ofte har besværet mig over, efterdi

Tersløsegård. Hovedbygningen ser ud, som da Holberg ejede den.

den ved sin uophørlige tuden og gøen er mig nat og dag til plage, den lever end og er ved godt helbred." På sine gamle dage holdt Holberg foredrag i Videnskabernes Selskab om den forfærdelige kvægpest, og her sluttede han sit foredrag med at udtale, at det i Norge ville være langt værre, hvis hestene var døde, for så ville kirketjenesten mange steder ophøre, med mindre præsten ville ride til annekset på en ko, hvilket var, som Holberg meget rigtigt anførte, både uanstændigt og ugørligt.

Her har Holberg kunnet mindes sine unge dage hos provsten i Voss præstegård i Norge, hvor han som nybagt teolog måtte bruge ridehest for at komme til annekskirken og prædike. Ved en sådan lejlighed kritiserede provsten, at Holberg kun prædikede et kvarter, for han brugte altid selv mindst en time. Denne kritik måtte den unge Holberg bide i sig, men han forsvarede sig mange år senere i en af sine epistler, hvor han skrev, "at hvis provsten udelod alle sine tautologier og idelige gentagelser, så vil jeg mene, at vi prædikede lige længe!"

Forfatteren

Holbergs tilknytning til Vestsjælland har sat det rygte i gang, at han her skulle have hentet stof til to af sine mest kendte komedier, Jeppe på Bjerget og Erasmus Montanus. Disse rygter blev hjulpet godt på vej i 1904, da Vilhelm Andersen udgav bogen "Holberg på Tersløsegaard". Her påpeges, at Holberg som administrator af Universitetets gods skulle indkassere tienden fra Haverdrup ved Sorø, og derfor var godt kendt med Sorøegnen. Men Haverdrup er ikke Haverup ved Sorø, men derimod Havdrup ved Køge.

I Erasmus Montanus siges det, at der er en dagsrejse til København, og i Jeppe på Bjerget, at der er 2 mil til Køb-

staden. Jeppe siger: "Nu går den so ind og æder frokost, og jeg stakkels mand skal gå 4 mil og får hverken vådt eller tørt." Per Degn siger også, at han "deponerede" fra Slagelse Skole. Af de 4 "Bjergbyer", der var på Sjælland på Holbergs tid, passer afstandene kun på Munke Bjergby. Kroen, hvor Jeppe drak, passer på samme måde godt til Stodderklemme Kro ved godset Ødemark.

Holberg skrev sine komedier i 1720-erne, og Stodderklemme Kro fik kongelig bevilling i 1735, og i ansøgningen angav man, "at der alt tidligere havde været kro, blot uden bevilling." Alligevel må konklusionen være, at da Holberg skrev sine komedier, havde han ikke noget særligt kendskab til Vestsjælland, men hans komedier er så geniale, at de kan passe alle vegne.

Baronen

I 1747 testamenterede Holberg sine ejendomme til Sorø Akademi, og for at holde godserne samlede fik han oprettet "Baroniet Holberg". Samtidig blev han ophøjet til friherrestanden. Men for Sorø Akademi var det svært at vente på, at baronen skulle dø, så et par år senere fik akademiet alle baroniets årlige indtægter. Til gengæld fik Holberg ret til fri begravelse inde i Sorø Kirke, når han engang døde. Og i Sorø Kirkes kapel ved nordre korsarm hviler Holberg den dag i dag i en stor sarkofag, der er tegnet af Wiedewelt. Sarkofagen står bag et jerngitter, der er smykket med en nitakket grevkrone, selv om baroner strengt taget kun har ret til en syvtakket krone. Holbergs død blev omtalt i den daværende Berlingske Tidende den 28. januar 1754: "Udi sidst afvigte nat klokken 1 slet blev vor store og udødelige hr. baron Ludvig Holberg, efter en langvarig svaghed, ved den timelige død i hans alders 70. år, til ubodelig forlis for videnskabernes, bortkaldet fra denne verden."

Holbergs sarkofag i Sorø Klosterkirke.

Af Christian Jespersens erindringer - I

Christian Jespersen blev født den 19. december 1856, som ældste søn af Jens Bernhard Jespersen, Tyrekærgård i Tystofte ved Skælskør. Han kom i gartnerlære, og arbejdede senere hos en gartner, der dyrkede frø af roer, hvidkål m. v. Hjemme anlagde han i forældrenes have en planteskole og på marken dyrkede han frø. Han etablerede sig på en gård i Smidstrup, som han øgede betydeligt og købte senere Tranderupgård. Han dyrkede hovedsagelig havefrø, som han havde stor succes med. I 1923 overtog sønnen gården og selv flyttede han ind i et hus ved Dyrehaven nær Skælskør. Som particulier skrev han sine erindringer og om sine jagttagelser, hvilket blev afsluttet i 1934. Her bringes et lille uddrag af Christian Jespersens erindringer, der er renskrevet af Dorte Jespersen:

I de seks Sogne her nærmest ved Skjælskør, hvor jeg er mest kendt, opdraget og hvor jeg har tilbragt min meste Tid, har jeg lige fra min Ungdom kunde høre Forskel paa Dialekten i de forskellige Sogne, nemlig her i Boeslunde, Egesløvmagle, Tjæreby og Magleby. Nu er de dog ved at forsvinde, for en væsentlig Del! Boeslunderne taler et pænt Sprog. Egesløvmaglerne og Tjærebyerne det mest djærvende. Maglebyerne gammeldags, men godt Dansk. Sønder Bjerge og Vensløv taler ogsaa godt Dansk. Det er vanskeligt her i Korthed at forklare Forskjellene. Vedskølle i Tjæreby Sogn har nu hidindtil haft særlige og egne Udtryk. Folk paastaar at disse særegne Vendinger og Udtaler har de haft med fra Ringstedegnen, hvor de stammer fra. Der var

nemlig en Herremand paa Basnæs, som syntes at Vedskjøllerne var et usselt, degenereret Folkefærd, dovne og fortrukne, hvorfor han tog en Del Bønder og Karle herved fra Ringsted Klosterods, lod dem faa Gaarde og giftede en Del med Enker og Gaardmandsdøtre i Vedskølle. Han tog tillige store smukke Karle, hvorfor Vedskjøllerne i lang Tid har været de største og pæneste Karle i Sognet. En Del af dem, som er ældre Folk og som stammer fra disse Slægter og deres Gaarde i Vedskølle, er endnu store pæne Mænd, de smukkeste i Sognet.

Ligeledes er der i disse Sogne udprægede gamle Bondeslægter, som rimeligvis har været der i flere hundrede Aar, som har giftet sig ind i hverandre og holdt Stillingen paa Gaardene og som de Styrende og Ledende i Bylagene. De er eller har indtil nu været saa udprægede typiske i de forskellige Sogne og Byer at man ikke kunne lade være med at lægge mærke til dem. Vensløverne er høje, lyse, lidt smalle Karle og Piger. Godt begavede og temmelig intelligente. Bøgelunderne og en Del af Sønder Bjergerne navnlig dem syd for Byen, kraftige, mørkeblonde, bredskuldrede og godt begavede folk, men en Del af dem er dovne og forfaldne i forskellige Retninger. Mange af dem har manglet Energien. Kvinderne tilsyneladende bedre, mere flittige. Flere af dem smukke til de bliver gamle. Imellem dem har jeg set og fundet de smukkeste gamle Koner, værdige til en Malers Pensel! Nu ligger de alle i Gravene.

Maglebyerne, navnlig Stignæsboerne, er store, kraftige, lyseblonde Folk, med fortrindelige Evner i forskellige Retninger. Ved en Jubilæums- og Gymnastikforeningsfest i Sorø, hvor Magleby Sogn var repræsenteret med 44 Gymnaster, udtalte Folketingsmedlem Klaus Berntsen, som var tilstede: at han havde set mange gode og pæne Hold Gymnastikker Landet rundt, men saa mange smukke, kraftige og saa smidige Karle fra et lille Sogn, havde han aldrig set før. For Tiden ser det dog ud til at Udviklingen er standset. Resterne af de gamle Slægter bliver splittet ad og har forladt Fædrenehjemmaene!

Der er en hel Del Huse med Benævnelsen Gadehusene, Longhusene, Søhusene m. fl. lignende. Dets Beboere synes at være kommen af Trælleæt, eller at være bleven skubbede der hen, fordi de har været de mindst udviklede og saa ikke har kunne klare sig i Konkurrencen. De har saa i hundrede af Aar været Trælle for det nære Borreby og er det til dels endnu. De er lave og lavttænkende, lidet udviklede, navnlig aandeligt. Lærer Fyrstenberg, Magleby, som havde dem alle i Skolen eller rettere, deres Børn, sagde en Gang til mig: "Kom skal De se en Flok Halvidioter. Mon Englene kan lære dem noget? Jeg kan med min bedste Vilje ikke faa noget ud af dem. Her strander min Taalmodighed! Det skulle min Kollega paa Stignæs prøve, som har saa mange udmærkede begavede Børn fra gode Hjem."

De gamle Slægter i Egesløvmagle er for denne Egns vedkommende de mest udprægede. Temmelig store, de fleste dog noget flade, knoglede med indfalden Brystkasse, stort Underbid er Særsynet for dem. De fleste temmelig mørkblonde. Kun faa af Mændene er kjønne! En Del af Kvin-

derne er det som unge. De kan have smukke Øjne og være livlige, men bliver dog snart gamle og for manges Vedkommende grimme. De er næsten alle flittige, baade Mænd og Kvinder, der er kun faa begavede imellem. Derimod er der mange Aandssvage, navnlig hvis de er gift sammen i den samme Familie i flere Slægtled og tidt, hvor Mand og Koner er Fætter og Cousine.

Agersøboerne er tilsyneladende et særegent Folkefærd. Da Kystværnet laa derovre fra 1807 til 1814, klagede Øboerne over at Soldaterne, der mest var store, svære Jyder, tog alle deres Piger, giftede sig med dem og for en stor Del blev der paa Øen. Deres egne Folk var til dels orlovs og med i Krigen paa anden Vis. Da Krigen var forbi, havde Jyderne taget alle deres Piger. Gaardmændene har endnu til for 30-40 Aar siden Tilnavnet Hans Jyde, Kristen Jyde, Jyde Anders o.s.v. En stor Del af Beboerne der endnu store, kraftige og svære Folk. Deres Piger derovre kan være meget smukke som unge og er kraftig og smukt byggede, men med Alderen bliver de lige som dem paa Stignæs for fede og meget svære.

Som Sogneraadformand har jeg siddet paa Sessionen og set en Del af deres Karle. De var de kraftigste og sundeste, der kan ses her paa Sessionen. En Del kom vel af deres sunde Liv med Fiskeriet paa Søen. En Del vel ogsaa Maaden de var opdraget paa. De lever enkelt og tarveligt, gaar nøjsomt klædt og barbenede den meste Tid af Aaret. Jeg var paa Agersø nogle Dage sidst i Oktober. Det var godt Vejr, men dog kjøligt. De kom ind i Havnen i Baadene, bar Hals, opsmøgede Ærmer og uden Undertøj. Nogle var helt vaade af Søsprøjtet. Det generede dem ikke det mindste. Jeg saa en Del, der havde taget Roer op i Marken, klæde sig af oppe ved et Hegn for derefter at gaa ud og skylle sig i havet paa samme Tid af Aaret. Derefter gaa langs Stranden til de blev tørre for derefter at gaa op i Marken og tage Klæderne paa. De havde ogsaa den naturlige rødbrune Lød paa Kroppen uden blege Steder.

Nu tager Kulturen de gamle Slægter, som alt andet og spreder det hele som Auner for Vinden. Om nogle Aar, eller naar to tre Generationer er døde hen, er der maaske faa eller ingen som har fast Stæde mere. I tusind Aar eller mer har Danmarks Bondestand bestaaet i sin nuværende Skikkelse med faste Bosteder til de gamle Slægter i de samme Byer og Sogne. Det vil næppe holde sig mere. Om det er et Onde eller et Gode tør jeg ikke udtale mig om.

Øboerne var ikke al Tid Ædru, naar de i forrige Tider skulde hjem fra Skjælskør. Navnlig gjaldt dette Markedsdage og Valg. Efter saadan en Dag udspandt der sig

Tranderupgård

følgende Episode, da et Selskab var kommen ned i en af deres Smaaskuder:

Har du hejst Topsejlet Laus?

Ja, je haar!

Har du sat Rorpinden i, Laus?

Ja, je haar!

Har du sat Skjødet fast, Laus?

Ja, ja je haar!

Saa gaar det saa smaat der u a!

Nau er vi ud for Baehuset. Hun skær godt!

(Lang pause.)

Har du løst faiglinen, Laus?

Næ, je haar ej!

Ja, saa ligger vi os ing ved Pæli inau!

Ved et Bryllup paa Agersø fortalte en Lærer, som den Gang var der, følgende: Efter Vielsen ved Festmaaltidet sad paa Højsædet Brud og Brudgom, dernæst den nærmeste Familie, saa Præsten. Lige overfor Præstefruen, dernæst Degnen og overfor Degnemadammen. Præstefruen udbryder i Forundring til Degnemadammen over den smukke Brud: Hvor er det dog en yndig Brud, hvor er hun dog nydelig skabt! En ældre Øbo, som sidder vis a vis udbryder saa: Jeg kendte hende saa nøje i hendes unge Dage. Hun havde ikke Laar længere end saadan (og viser med gaffen).

Stignæs har, som ved alle Kyster her paa Sjælland, været tidligt befolket. Langs Fjorden til Skjælskør og omkring ved Borreby Mose, som før var en vig, ligger Alentykke Lag af Muslingeskaller nær ved Vandet, men oppe paa Landjorden, hvor Havet aldrig har naaet. De er blandede med Ben af Pattedyr og Fugle samt en masse Flinteflækker. Det er Stenalderens Folks Køkkenmøddinger. Foruden dette er overalt spredt Stendysser og Gravhøje i Mængder. I min Tid er der ryddet ca. 40 Høje og Stendysser. De fleste Høje er dog fra Bronzealderen. Der var mange store Mindesmærker imellem. Høje med 8-9000 Læs Jord i, og store Stensætninger og Gravkamre. Uvidenhed og Havesyge i Forening har taget præg fra den smukke Halvø. De mange dejlige Egeskove er nu kun usle Stubbe uden Syn og Værdi. De store Skove i Gedehaven og Egeskovsmarken er der ikke Spor af tilbage. Til Borreby, hvor der var 40 Td. Hartkorn Skovskyl, er der vel næppe 10. Kun Østerhoved Skoven er endnu bevaret ca. 100 Tdr. Land.

Jordens Bonitet er for størstedelen udmærket. En Del saa god, at mage til kun findes faa Steder.

Al Fiskeri er nu mere eller mindre ødelagt. I den Tid jeg kan huske var der saa masser af Torsk, at de næsten var værdiløse. Mange gjødede med dem. Lagde dem efterhaanden i Furene, naar de pløjede. Jeg har ogsaa set dem strøet, som anden Gjødning. Rejer var der saa mange af, at de var umulige at sælge eller at spise. Ligeledes Fuglevildtet, navnlig Vildgæs og Ænder. De var en Plage paa Markerne. Jeg har talt Snese af Harer i Flokke. Raadyrene gik i store Flokke fra 30-50 Stk. paa de store Marker og Svanerne lod deres vemodige Toner høre overalt. I Stignæs Skove holdt Raager og Hejrer til i store Kolonier. I Borrebys Have fandtes før Raagekolonier saa tætte, at der har talt 60-70 i et Træ. Nu er alt væk. Ikke engang i Havet er der Fred. Sælerne er forjagede og skudt væk. Paa Lille Sevedø kunde de ellers en Sommeraften tælles i Hundredvis. Hele det rige Fugle- og Dyrvildt er kun "en Saga blot". Det er den udvidede Ejendomsret og Menneskenes Ødelæggelseslyst i Forening med de bedre Vaaben og Redskaber, der i saa kort Tid har gjort det af med det hele.

Om Menneskene er blevet mere lykkelige er en anden Sag!

Teselskabet

Holbæk museum

Henning og Inger M. Hansen ved Slægtsgårdsforeningens stand i blæst og støvregn.

6. september var vi til det store teselskab på Holbæk museum. Teselskabet afholdes hvert år i anledning af museets fødselsdag. I år 105 år. Over 40 lokale foreninger, deriblandt Slægtsgårdsforeningen, var repræsenteret. Hver forening får stillet et bord og 2 stole til rådighed og vi er placeret i museets hyggelige gård blandt gamle byhuse. Vi får udleveret tekander, the og kogende vand. Selv kommer man med sit materiale, som man vil vise frem og kager som er lette at fordele i små stumper. Gæsterne får udleveret en kop, når de betaler entre, og så gå man rundt og smager på the og kager ved de forskellige borde. Så har vi anledning til at få en snak med dem, der besøger vores bord.

I år havde vi som sædvanlig vores legetøjsbondegård med. Taget kan løftes af – og i længerne kan gemmes ting, som helst ikke skal blive våde – og ikke mindst klemmer til at sætte fast i dugen, så den ikke flyver bort i blæsten – og flaget ikke at forglemme.

Vi har lamineret korte tekster om slægtsgårdsforeningen. De sættes fast med sikkerhedsnåle. Vi har et antal eksemplarer af "Slægtsgården" med. De er godt emballeret i klare plastposer.

I år klarede vi både stærk blæst og lidt støvregn.

Der kommer næsten 1000 gæster til sådan et arrangement. Vi får ikke nye medlemmer, men vi får helt gratis en festlig eftermiddag.

I eftermiddagens løb giver Holbæk Pipeband en koncert for trommer og sækkepiber,

Senere spiller Holbæk byorkester.

På deres repertoire er hvert år sangen om Knabstrupkager. Alle synger med af hjertens lyst - og vi får serveret en kage.

Kagerne smager godt - I kan selv efterprøve opskriften.

Inger M. Hansen

Knabstrupkager

Mel. "I skoven skulle være gilde.."

3 hele æg du tager
af sukker tag et pund.
Du det tilsammen rager
og rører godt en stund.
En theske kardemomme
en ditto stødt kanel
/: du det i dejen komme
til sidst et helt pund mel :/

Dog må du ikke glemme
det vigtigste af alt
som har i dejen hjemme:
en theske hjortesalt.
Thi glemmer du blot dette,
du mærker meget snart,
/: de kager blev ej lette
men af en egen art :/

I kranse dejen trilles,
dog må du huske på,
før de på pladen stilles,
du pladen smøre må.
Nu de i ovnen bager
og i en føje stund
/: du har en masse kager
Jeg er - Constance Lunn:/

Sangen er forfattet af Constance Lunn (1849-1930), datter af godsejer Frederik Lunn, Knabstrup Hovedgård. Hun boede efter faderens død på Dortheaslyst sammen med sin moder og sine ugifte søstre, da hendes bror overtog barndomshjemmet.

Jens og Anna Jensens Fond

Dansk Slægtsgårdsforening administrerer Jens og Anna Jensens Fond, der uddeler rejselegater til unge, der vil uddanne sig i teoretisk eller praktisk landbrug i udlandet.

Legatportioner på 5.000 og 10.000 kr. uddeles til ansøgere, der for at komme i betragtning, er i udlandet mindst 6 eller 8 måneder.

Ansøgning sendes til:
Carl Martin Christensen, Kåregård,
Badstrupvej 39. 5485 Skamby

Kredsens arrangementer er interessante, og alle er velkomne til at deltage i det, der har interesse. Hvis man vil vide mere om et arrangement, så tag kontakt med formanden for den arrangerende kreds, navn og telefonnummer findes side 2.

Alle aktuelle indbydelser til kredsens arrangementer kan ses på foreningens hjemmeside www.slaegtsgaardsforeningen.dk under punktet kalender.

Lolland-Falster kredsen

Onsdag den 2. september aflagde vi driftsbesøg på Agerupgård ved Sakskøbing.

Driftsleder Morten og Anette Mark fortalte om gårdens drift og historie.

Agerup omfatter i dag 370 ha. Her af 315 ha ager og 36 ha skov. Markplaner er maltbyg, hvede, roer og frøgræs. Gården drives af 1 driftsleder, 1 traktorfører, og 1 elev.

Det præges af at der var orden overalt, og det var ikke kun fordi vi kom på besøg.

I parken er der opført et kapel, hvor der står 4 kister med 2 generationer.

Agerup har hørt under grevskabet "Hardenberg" i dag Krenkerup gods.

Siden 1979 har Agerup været ejet af Otto Frederik Juel Reventlow, som er forstkandidat og direktør for The International Woodland Company, og bor i København, og opholder sig kun på gården i weekenden.

Otto Reventlow overtog gården efter sin far, Otto Frederik Reventlow, som flyttede til Hverringe gods ved Kerteminde.

Efter besøget kørte vi på Oreby kro, ved Sakskøbing fjord. Hvor vi fik bøv og spejlæg. Kroen blev opført af Orebygård Gods, og blev især benyttet af ansatte på godset. I 1737 blev bevillingen derskrevet af Kong Christian den Sjette. Og lød som følger: "Lade holde kroer eller værtshus for reiissende såvel som De andre med behøvende Logementer, samt spise og drikkevaahrer til nødtørftighed og for billig betaling. Sammensteds betjene dog at stedet beboere ingenlunde understår sig der at brygge Øl og Brøndevin". Vejret var fint, og vi var 55 deltagere, hvilket er ca. 30% af medlemsantallet.

Hans Jørgen Hansen

Vestsjællandskredsen

Den ordinære generalforsamling afholdes tirsdag, den 19. januar 2016. Vores landsformand, Gunhild Olesen Møller, kommer til generalforsamlingen med emnet "Visioner fremadrettet for foreningen."

Karen Andersen.

Sjælland Syd

Generalforsamlingen afholdes fredag den 1. april kl.14 i Everdrup Samlingshus 2016.

Midtjysk Kreds

Midtjysk Kreds besøgte i Æblernes By, Rødding lørdag den 12. september.

Mødestedet var parkeringspladsen ved Spøttruphallen, der ligger lige op til den gamle middelalderborg Spøttrup. Bestyrelsesmedlem Chresten Mads Elgaard havde arrangeret besøget. Vi var ikke så mange denne gang. Tretten deltog i det efterfølgende kaffebord i Spøttruphallen, en hal, der er ombygget og renoveret i en utraditionel stil efter ansøgning til Lokale- og Anlægsfonden. Borgergruppen havde fået den besked, at hvis de ønskede et traditionelt byggeri kunne de ikke få penge, men der skulle være noget nyskabende i byggeriet. Resultatet gav også indtryk af et være et vellykket mødested for lokalbefolkningen.

Besøget faldt sammen med at der denne dag var næsten tørt vejr og mange havde travlt i markerne.

To lokale beboere viste rundt og fortalte. Da jorden fra Spøttrup Borg i sin tid blev udstykket engang i trediveerne var det i så små parceller at det var vanskeligt at leve af det for husmandsfamilierne. Derfor havde de små brug kun en begrænset levetid og de blev købt sammen igen. Der var dog nogle restparceller ind i mellem som efterhånden blev urentable som landbrug. Der blev søsat et ambitiøst projekt med kommunens hjælp og plantet frugttræer i flere omgange. Der var mange sorter og der blev plantet fire træer af hver sort. Jorden var meget sandet og rundt om træerne groede græs og det begrænsede også udbyttet. Vi spurgte til om det ikke burde fjernes, men det var der ikke ressourcer til. Den folkelige lokale opbakning var ikke særlig stor, så det frivillige arbejde påhvilede nogle få. Udbyttet fra æblerne har hidtil ikke været ret stort, men vi fik dog en smagsprøve på den lokale æblemest.

Det er et ambitiøst projekt som har været inde i et noget turbulent forløb. Et projekt der er løbet ind i det velkendte problem at der er penge til starten af projektet, men ikke den efterfølgende drift.

Gunhild Olesen Møller

Århuskredsen.

Besøget i Århus Lufthavn blev gennemført den 7. oktober med 16 deltagere. Her er lufthavnen også meget påpasselig med sikkerheden.

Alle deltagere blev noteret i besøgsprotokollen med navn og CPR-nummer og fik derefter udleveret et ID-skilt. Normalt skal personale og besøgende være iført grønne veste og høreværn.

Det undgik vi, da vi blev ledsaget.

For at komme ind på det lukkede område skulle alle sikkerhedstestes og gå gennem en skanner, som om vi skulle ud at flyve.

Skanneren gav alarm mange gange, hvilket gav anledning til megen morskab og kvikke bemærkninger..

Herefter så vi bagageafdelingen, som på sin vis var ret omfattende, idet al bagage bliver optalt mange gange; og fik fortalt hvorledes bagagen følger personen måske mellem flere lufthavne.

Der skal være et bestemt antal kufferter på hver vogn så et hurtigt overblik bevares.

Efterfølgende var vi rundt ved tre forskellige personalegrupper, der fortalte om hver deres arbejdsområde. Det var Sikringschefen, Havneassistenten og Flyvelederen. På pladskontoret sikrer personalet transport og færdsel på flyvepladsens areal.

Senere så vi en udrændt maskine, idet der jævnligt afholdes øvelser. Der har aldrig været alvorlige uheld på flyvepladsen.

Der er ikke specifikke krav for at blive havneassistent. Uddannelsen er 2-årig.

Havneassistenten har blandt andet ansvar for bagagen.

Sidst blev vi transporteret til flyvelederen, der havde vagt i tårnet. Herfra overvåges luftrummet og flyene bliver dirigeret til og fra flyvepladsen.

Vi blev imponeret over så mange fly, der samtidig er i det danske luftrum.

Alle fly flyver med "Zulotime". Det er en internationalt anerkendt universalt koordineret tid (Greenwich Mean Time). Derved kommer piloter og flyvelederne ikke i tvivl om klokken. Lokal tid bruges kun af passagererne.

Hver flyveplads har sit afmærkede ansvarsområde i luften, som den pågældende flyveleder varetager.

Hvert fly bliver registreret på en skærm med et nummer, flyvehøjde og hastighed. Det er nøje fastlagt, hvor tæt flyene må komme hinanden i højden og vandret.

Efter et par timers rundvisning lånte vi personalestuen, hvor vi afholdt generalforsamling.

Efter beretningerne var der flere forslag til arrangementer i 2016: Randers Arrest,

Moesgaard Museum, Spånpladefabrikken i Pindstrup, Pindstrup Mosebrug og Randers Politistation.

Nyvalgt til bestyrelsen blev Vibeke Binnerup, Auning.

Knud Bjerre, Albøge og Birger Søndergaard, Ryomgård blev genvalgt. Bestyrelsen består desuden af Kristian Foged, Egens, Hans Alrøe, Grenå, Niels Thyboe, Spentrup og Anne Lis Ladefoged.

Anne Lis Ladefoged

Himmerlandskredsen

Onsdag den 16. september 2015 kl.19,00 mødtes ca. 45 mennesker ved indgangen til det nye Rebild Centret ved Tingbæk Kalkmine i Rebild Kommune.

Vi fik en historisk gennemgang af stedet, ved kustode Lars Ringborg. Rebild Centeret er ejet af Niels Moes der har fået ideen til Centret om "Kalk, Kilder og Kunst og Kold Krig". Centret blev indviet i juni 2015 så det er nyt, men langt fra færdigt.

Der bygges nu på et treetagers hus, som i samarbejde med Nordjyllands Historiske Museum, vil formidle den Kolde Krigs historie, det er planen, at det kæmpemæssige underjordiske kompleks af koldkrigs beskyttelsesrum, Regan Vest, i nær fremtid, skal åbnes for besøgende.

I underetagen af centret er der indrettet café, og et område med billetsalg, kontor og bogsalg. Ved siden af har den legendariske lokale heks, Danny Druehyld sit værksted. Ved indvielsen blev der afsløret et springvand, som er en kopi af Gefionspringvandet i København. På første sal er der et stort udstillings område, som pt. rummer en udstilling om den danske udvandring, det er i samarbejde med andre museer i området. Desuden er der en mødesal, hvor vi sluttede aftenen med kaffe og kage.

Efter præsentationen, gik vi til Tingbæk Kalkmine, den er en del af komplekset.

Der har været brudt kalk på stedet i mange år, før der i 1926 blev etableret en mine. Der brydes ikke kalk mere, nu er der indrettet et museum og minen bliver også brugt til koncerter.

Vi så minen og medens vi gik igennem den, fortalte Lars Ringborg om de flotte skulpturer, der står dernede, hvor de fleste er lavet af billedhuggeren Anders Bundgaard (1864-1937) Han er født i Ersted og i 1904 købte han Tingbæk Møllegård, hvor Tingbæk kalkbjerg var en del af matriklen. Han var en af datidens kendte billedhuggere, har udført billedhuggerarbejdet på Københavns Rådhus, og 69 værker til Christiansborg slot. Et af hans kendteste arbejder er Gefionspringvandet ved Langelinie i København, og Treherredsstenen der er opstillet i Baldersbæk i Holme å, hvor tre herreder mødes.

I Aalborg ses Cimbertyren der står midt på Vesterbro, Sct. Katrinabrønden i Ribe, er også udført af Anders Bundgaard.

Næste arrangement er et bedriftsbesøg onsdag d. 25. november 2015 kl. 10,30 hos gdr. Thomas Andersen, Langbakgaard, Tobberupvej 5, Tobberup, 9500 Hobro. Vi skal se en økologisk bedrift med 350 DH køer med 1200 EKM mælk, 3 gange daglig malkning, samt 350 ha. I marken. Kom og se, hvordan en slægtsgård kan udvikle sig. Kl. 12,00 er der frokost på Volstrup Golfcenter, Rosbjergvej 5, Vilstrup 9500 Hobro. Der serveres hjemmelavet biksemad med tilbehør. Pris 100 kr. pr. person, drikkevarer er for egen regning. Der er af hensyn til maden tilmelding senest d. 20. november til 21555950 eller mail: mathy@postkasse.net

Gudrun Knudsen

Returadresse:

Inger M. Hansen,
Svalevej 13, 4440 Mørkøv
ID: 47395

Tækkemandens kone i Smidstrup sogn

Af Else Skovbo Jensen,
Dansk Slægtsgårdsarkiv.

Slægtsgårdsarkivet rummer meget mere end oplysninger om slægtsgårdene. Ofte er det ret tilfældigt, hvad vi finder.

I mappen for Smidstrup sogn har jeg fundet en artikel om Tækkemandens kone i Klattrup (udateret, men fra slutningen af 40'erne) Tækkemandens kone hed Petrea Knudsen, f. Duedahl, f.1893, gift 1916 med Anders Knudsen og med ham fået 11 børn. Med så mange børn ville man synes, at hun har haft nok at få dagen til at gå med, når der skulle bages, brygges, vaskes osv. Interessen for historie og folkeminder har hun haft hele livet. En af dem der kom i hendes barndomshjem var folkemindesamleren Evald Tang Kristensen (1843-1929). Som voksen besøgte Petrea ham i "Mindebo" ved Vejle og var gæst ved hans fødselsdage, hvor hun bl. a. mødte August F. Schmidt, Jeppe Aakjær og Salomon Frifelt. Hun samlede rim og remser til Tang Kristensen. "Han forstod at sætte modet op hos alle", siger Petrea. Senere skrev hun til sine egne gemmer for "Vi må da vide, hvad det er for jord vi træder på- ellers er der ingen fornøjelse ved at arbejde med den".

Petrea havde få måneder inden avisartiklen haft besøg af radiomanden Sven Alkærsig, og efter den udsendelse modtog hun 72 breve med mange opfordringer til at tale rundt omkring.

Udover at passe børn og hjem, samle folkeminder og holde foredrag, skrev hun festsange, når der var bryllupper, fødselsdage m.v. på egnen. På spørgsmålet om hun tjener noget ved det, er svaret "Nej, nej, jeg har da aldrig villet have noget af folk her". Hendes far var også god til at lave sange med rim. Når han sad til et bestyrelsesmøde, kunne han digte et vers

om hver enkelt og bagefter læse det op for dem.

Kun to af hendes børn var stadig hjemme. Den yngste, en pige, født 1936 og den næst yngste sønnen Evald, opkaldt efter folkemindesamleren. Hun føler, at hun nu har bedre tid og sidder i bestyrelsen for biblioteket og har tid til at interessere sig for politik og læse bøger. "Nej, jeg vil ikke have de romaner, giv mig de grå skolebøger der og P. Munchs samfundslære"

Petreas farmor var søster til Tang Kristensens første kone, Frederikke Duedahl, der døde i barselseng ½ år efter brylluppet.

Slægtsgårdsarkivet har hele Salomon Frifelts arkiv.

På nettet fandt jeg, at et af Petreas børnebørn, Orla Duedahl, pensioneret politiinspektør, holder foredrag med titlen "Familielivet i forandring gennem de sidste 100 år" med udgangspunkt i Petreas liv.

Folkemindesamleren
Evald Tang Kristensen